

Un mistic al revoluției comuniste: Nicolae Ceaușescu între internaționalism și șovinism

de VLADIMIR TISMĂNEANU

Articol preluat cu permisiune din publicatia ACUM (link la <http://www.acum.tv>)

Nicolae Ceausescu a fost, pe parcursul întregii sale vieți politice, deci de la 15 și până la 71 de ani, un stalinist convins. A crezut în justificarea istorică a socialismului de tip bolșevic, în mitologia partidului de avangardă, o falangă de asceti revoluționari devotați cu trup și suflet unei cauze definite quasi-religios, a detestat proprietatea privată, valorile liberale, multipartidismul, fractionismul, pe intelectualii critici și orice formă de disidență. Pentru Ceausescu, partidul era o entitate transcendentă care avea dreptul să dicteze sensul vieții oamenilor. Impodobit cu vestmintele unui umanism apocrif, acest corp politic se pretindea posesorul unor formule precise de explicare a istoriei, a naturii, a universului însuși. Ceausescu se identificase cu ideologia pe care o predica, era posedat de ea, ajunsese să se creadă garantul purității doctrinei și al reușitei finale a unui proiect utopic menit să transforme nu doar societatea, nu doar economia, ci chiar sufletul uman. Scopul acestei acțiuni permanente de propagandă proprie sectelor de tip bolșevic ori fascist este distrugerea omului interior (spre a relua formularea poetului polonez Aleksander Wat). Comunismul nu a fost tradiționala ideologie politică, ci o eșatologie revoluționară.

În momentul în care “patria socialismului”, adică URSS, a pornit, în anii hrusciovismului, pe calea de-stalinizării, a unor reforme relativ timide, dar intolerabile în universul mental al dogmatismului, Gheorghiu-Dej a adoptat strategia stalinismului național. A pariat pe reflexele unei marginalități ofensate, deci pe complexele și nevrozele nomenclaturii. Ca și în cazul Coreei de Nord, secta comunistă din România (devenită doar formal “partid de masă”) a trait mereu sub semnul unui teribil, al unui mistuitor, devorant complex de inferioritate. Este ceea ce politologul Ken Jowitt identifică drept comunismul de tip paria.

Ruptură cu Moscova?

Umiliti atat in Comintern, cat si in Cominform (Biroul Informatic al partidelor comuniste si muncitoresti), comunistii romani si-au luat revansa simbolica mai ales dupa 1956. Au fost total de partea sovieticilor in suprimarea violenta a Revolutiei Maghiare, au fost recompensati prin retragerea trupelor sovietice in 1958. Simultan, partidul se "etniciza", se debarasa de cadrele sale de baza din anii clandestinitatii, invocand, pentru orientarea tot mai sovina, criteriul "justei proportii in politica de cadre" (adica un fel de numerus clausus in versiune comunista). Ca secretar al CC insarcinat cu problemele de cadre, Ceausescu a organizat adevarate vanatori de vrajitoare in perioada 1958-1960 impotriva celor suspectati a fi "inamicii obiectivi" ai liderului suprem (evident nu era vorba doar de cadrele provenite din minoritati, dar si de fostii ceferisti care contestasera mitologia oficiala legata de rolul crucial al lui Gheorghiu-Dej in ilegalitate).

"Declaratia" din aprilie 1964 (conceputa de Maurer, Barladeanu, dar si de Ceausescu, redactata de Rautu, Niculescu-Mizil, Stefan Voicu etc) a codificat pozitia PMR in relatiile dintre gigantii comunisti. Era vorba de o neutralitate activa, de obtinerea unor avantaje prin navigarea abila intre Scyla sustinerii neconditionate a Moscovei si Caribda solidaritatii cu stalinismul combatant si intransigent al lui Mao. Nationalismul a fost instrumentalizat pentru a inventa o noua baza de legitimitate a regimului. Nicolae Ceausescu a fost unul dintre cei mai virulenti critici ai imperialismului sovietic, dar s-a mentinut un fidel partizan al formelor de dominatie de tip stalinist.

Odata ajuns la putere, in martie 1965, el a continuat, ba chiar a radicalizat linia internationala inaugurata de mult mai prudentul Dej. A mentinut un regim ortodox-stalinist in interior, acceptand insa, intre 1965 si 1971, anumite concesii pe linia unui vag dezghet politic, cultural si economic. Noua radicalizare a regimului s-a petrecut mai ales dupa completa eliminare a lui Ion Gh. Maurer si triumful echipei "acceleriste" condusa de Manea Manescu.

Liberalizarea de la Bucuresti s-a incheiat asadar in chip abrupt dupa vizita in China si Coreea de Nord din 1971. Ceea ce pe un Maurer il nelinistea (baile isterice multimi, cultul dezlantuit al personalitatii, grotescul unei dictaturi hiper-represive), pe Nicolae si pe Elena Ceausescu ii stimula. Politica externa cu accente autonome (cu anumite momente deranjante pentru Moscova ce nu pot fi negate) i-a asigurat lui Ceausescu simpatia unor influente cercuri din Vest, precum si a unor partide comuniste care incercau sa promoveze ceea ce s-a numit eurocomunismul (in special PC Italian, PC din Spania, PC Japonez, PC din Grecia-Interior).

Pe plan intern, au fost urmate aceleasi obsesii staliniste: cresterea rolului conducator al partidului (adica al lui Ceausescu si al camarilei sale); intarirea puterii Securitatii; accelerarea industrializarii, indeosebi pe linia industriei grele; intoleranta fata de orice initiativa privata in economie, o fobie in raport cu orice urma a vreunui mecanism de piata. Mult-trambiata "democratie socialista" era doar un camuflaj pentru monopolul puterii exercitat neingradit de o clica insetata de privilegii.

Tot mai narcisist, tot mai convins ca detine o misiune divina, Ceausescu a ajuns sa se creada apostolul unui nationalism renascut, a cultivat mitul unei natiuni socialiste omogene. Minoritatile etnice ori intelectuale erau privite ca agenti ai unei primejdioase disolutii. Ideologia protocronista a sintetizat aceste fixatii xenofobe intr-un numar de aproximatii hiperbolice cu ambitii de adevaruri universale. Nu mai conta catusi de putin riscul ridicolului, Ceausescu avea un sceptru prezidential iar Elena era "savant de renume mondial".

Dinasticizarea comunismului romanesc devenise o sumbra perspectiva reala. Asa-zisii reprezentanti ai minoritatilor in variile comitete si consilii erau niste jalnici figuranti in marele spectacol ce se juca spre marita glorie a Conducatorului. Dar tot jalnice marionete reau si activistii recrutati din majoritatea etnica romaneasca. "Natiunea socialista" era o plastilina ideologica pentru Ceausescu, o amorfa masa de manevra, nu o comunitate de indivizi autonomi.

A renuntat vreodata Ceausescu la internationalismul de sorginte cominternista? Intr-un fel da, intrucat a interiorizat si a inceput sa justifice o tematica proprie extremismului de dreapta. Pe de alta parte, a mizat pe miscarile revolutionare din Lumea Treia, a crezut pana la capat ca socialismul de tip leninist va invinge pe plan mondial, l-a denuntat pe Gorbaciov drept un renegat, un "oportunist de dreapta". A murit cantand, in fata plutonului de executie, "Internationala", nu "Desteapta-re, romane!".